

çok uluslu madencilik şirketlerinin kapkaç işletmeciliğinin konması deniyor

3213 SAYILI MADEN KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK YAPAN 5177 SAYILI MADEN

YASASIYLA NE HEDEFLENMEKTEDİR.

5 Haziran 2004 tarihinde yasalaşan ve 3213 sayılı Maden Yasasında değişiklik getiren 5177 sayılı Yasa'nın gerekçesinde "Madenciliğimiz içinde bulunduğu zor şartlar nedeniyle beklenen gelişmeyi gösterememektedir. Son yıllarda sektöre olan ilgi azalmış, yatırımlar durma noktasına gelmiştir. Bunun başlıca nedenleri madencilik mevzuatı dışındaki mevzuatlar, çevresel endişeler, madencilğe getirilen kısıtlama ve yasaklamalar ile ağır ve çok süre alan bürokratik işlemlerdir. Ayrıca maden mevzuatından kaynaklanan bazı olumsuzluklar da mevcuttur. Özellikle ruhsat iptallerini öngören maddelerin çokluğu ruhsat güvencesini azaltmaktadır Bu olumsuzlukları gidermek maksadı ile madencilik faaliyetlerinin kendine özgü şartları dikkate alınarak madencilik faaliyetlerine

başlanabilmek için alınması gerekli izinler ve uyulması gerekli hususların bir yönetmelikle belirlenmesi gerekli görülmüş ve bu yönde bir düzenlemeye gidilmiştir." denmektedir.

Madenciliğin beklenen gelişmeyi gösterememesi ve ilginin azalmasını mevzuat ve kısıtlamalara bağlamak doğru değildir. Asıl sorun, ülkemizin maden ve sanayi politikasının olmaması bu nedenle yanlış uygulamalar sonucunda sadece madenlerimizin değil, diğer sektörlerde de kaynaklarımızın kullanılmayarak, var olan kaynakların yerli ve yabancı sermayeye plase edilmesiyle ilgilidir Kanun gerekçesinde bu önemli konuya değinilmemiş, sadece "madenciliğin önünün açılmaya" çalışılması çıkarılan madenlerin katma değeri yüksek ürünler üretmek için ülke sanayine yönlendirmekten çok ham olarak yurt dışına ihraç etmenin önünü açmıştır.

Bu yasanın bir başka gerekçesinde de madencilik yapmak isteyen girişimcileri yıldırarak kadar çok ağır bir bürokrasinin bulunduğu, çok sayıda kamu kurumundan çok sayıda izin alınması gerektiği ileri sürülmüştü. Kanun ile getirilen değişikliklerle bu bürokrasinin hafifletilmeye çalışıldığı savlanıyor. Bu görüşü savunulara bakılırsa dünyada bu denli ağır bir bürokrasi hiçbir ülkede yok. Oysa gerçek bütünü ile farklı. Hemen her ülkede, her yatırım alanında olduğu gibi madencilik için de çok sayıda izin alınması gerekiyor. Buna tek bir örnek vermek bile yeterli sayılabilir. Madencilik konusunda dünyanın en liberal ülkesi sayılabilecek olan ABD'nde örneğin Washington Eyaleti'nde madencilik yapabilmek için federal ve yerel yönetimlerin 13 kamu örgütünden 54 ayrı izin alınması gerekli.

Bu kanun ile:

Duyarlı alanlarda nasıl madencilik yapılacağına ilişkin hükümler Bakanlığın hazırlayacağı bir yönetmeliğe bırakılarak siyasi müdahaleye açık koşullar yaratılmıştır.

Ereğli Kömür yataklarının, özel kesimce işletilebilmesinin yanında, "devredilebilmesi"nin önü açılmıştır.

Kaplıcalar için daha önce verilmiş imtiyaz sürelerinin 20 yıla kadar uzatılmasına yetki verilerek kötüye kullanmaya açık bir hüküm getirilmiştir.

Turba; kanun kapsamında bırakılarak sulak alanların değersiz bir kaynak gibi talanına yol açılmaktadır.

Özel mülklerin madenci adına kamulaştırılmasında ETKB'na "kamu yararı vardır" kararı verme yetkisi tanınıp tartışmalı konulara kapı açılmıştır. Yeni koruma alanları belirlenirken "faaliyetleri etkilenecek kurum ve kuruluşların" yanında, konuya objektif bakmayacak ilgili madencilik şirketlerin de görüşü alınmasına zemin hazırlanarak hukuki sorunların artmasına yol açılmıştır.

Arama aşamasında ÇED kaldırılarak çevre koruma tedbiri göz ardı edilmiştir. Kaz Dağlarında yaşanan süreçte bu görülmüştür.

Madencilik bölgesindeki ağaçlandırma alanları ağaçlandırma masrafı karşılığı gözden çıkarılmıştır.

Yasada, çıkarılacak yönetmeliklere atf yapılarak, bir çok konuda belirsizlik yaratılmıştır. Kanunda yer alması gereken hususların yönetmeliklere bırakılması kanun yapma tekniğine de aykırı olup, bu yönetmeliklerle yabancı şirketlerin kural dışlıklarının meşru hale getirilmesinin önü açılmıştır.

Yeraltı kaynaklarımızın hiçbir kayıt ve kural getirilmeden ham cevher olarak çıkarılıp dışarıya satılmasının önü açılmıştır. Üstelik dünyada ham cevher ihraç ederek zengin olmuş, kalkınmış bir ülke olmadığı bilinirken mevcut düzenleme tarımsal, çevresel, doğal ve kültürel varlıklarımız için de bir dizi olumsuzluklar taşımaktadır.

Dünyanın her tarafında maden aramaçılığının olmazsa olmaz koşulu olan Jeolojik hizmetler ve jeoloji mühendisliği, meslek şovenizmine yenik düşürülerek, bilim, mühendislik ilkeleri yok edilmiştir. Bilinmelidir ki, jeoloji mühendislerinin maden arama ve işletmelerinde ki rolünün yok edilmesi, ülke madenciliğinin önünü kapayan en önemli bir başka etmendir

MADENCİLİK POLİTİKALARIMIZ VAR MIDIR?

Ülkemizin sanayi politikası ve enerji politikası olmadığı için bir madencilik politikasından da bahsetmemiz oldukça zor. Sorunun tek başına "madenciliğin gelişmesi" olarak ortaya konması, bu çerçevede eksikli bir yaklaşımdır. Konunun "ülkenin gelişmesinde madenciliğin katkılarının artırılması" şeklinde bütünlüklü bir perspektifle ele alınması gerekmektedir. Bu anlamda ülke sanayinin gereksindiği maden kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilmesi madencilik stratejisinin temeli olmalıdır. Her şeyden önce maden arama politikaları bu temel üzerinde

yükseltilmelidir. Madencilik arama, işletme ve zenginleştirme süreçleri bütünlüklü olarak ele alınmaktan uzaktır.

Devletin birikimli ve donanımlı kurumlarıyla AR-GE alanında yönlendirici ve destekleyici olması zorunludur. Bu yaklaşım madenlerin hammadde olarak ucuza ihracı yerine, yüksek katma değer ve istihdam yaratan rafine ve uç ürüne dönüştürülmesini gerekli kılar. Oysa yaşanan süreçler tüm bu yaklaşımlardan uzak bir anlayışla madenciliğin ele alındığını göstermektedir.

Hiçbir metal üretiminde Türkiye kendi kendine yeterli değildir. Sorun Türkiye'nin yeterli cevheri işleme kapasitesine sahip olmamasıdır. Bu nedenle üretilen cevherler ağırlıklı olarak ihraç edilirken ihtiyaç duyulan metaller ithalat yoluyla karşılanmaktadır. (Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Madencilik Özel İhtisas Komisyon Raporu DPT Ankara 2007, sh46). DKP-MÖKR'de böyle denirken rapor elden çıkarılan, kapatılan tesislerin neden elden çıkarıldığını sormamaktadır. Bugün madencilikte ihracatın ithalatı karşılama oranı sürekli azalmaktadır. 1996 yılında 7.088 milyon YTL. Olan açık 2006 yılında 23.536 YTL. çıkmıştır (Kaynak DPT).

Doğal Kaynaklarımız olan madenlerin işlenerek ihraç edilmesinin ekonomiye katkısı mermer ürünlerinin ihracat rakamlarında açıkça görülmektedir. 2003 yılında toplam 800 milyon \$ toplam maden ihracatının 431 milyon \$'ını mermercilik sektörü karşılamıştır. 2004 de bu değerler 1150\$ a 513\$, 2005'de 1469 \$'a 550 \$ olarak gerçekleşmiştir. Oysa Türkiye uzun vadeli kaynaklarını toplumsal yarar önceleyerek bakan bir bakış açısından uzak yaklaşımlarla sektörün liberalizasyonunu sağlayarak, madenlerimizin katma değer üretilmeden ihracatını hedef alan politikaları sürdürmeye devam etmektedir.

9. DKP-MÖKR'da bu liberal anlayışla madencilik sektörü ele alınmaktadır. Altın konusunda yaşanan onca olay, açılan, kazanılan davalara karşın "8. Kalkınma Planı döneminde önemli gelişmelerin başında Türkiyede düzenli altın üretiminin başlamış olması gelmektedir. Çevre ile ilgili sorunların aşılması sonucu başlayan üretimin varlığı belirlenmiş olan diğer yatakların üretime geçirilmesi açısından da önemli bir itici güç oluşturacağı açıktır" (sf.39) görüşü paylaşılmaktadır. Türkiye'ye kalan nedir? Katma değer olarak ne kazanılmıştır? Soruları yerine süreci olumlayan yatırımcı için mevzuat dahil,

hukuk sistemini de özelleştirerek her türlü kolaylaştırıcı düzenlemeyi içeren bir madencilik politikası öngörmektedir. Madencilikle ilgili uzlaşmazlıklarda ombudsman sistemi veya ihtisas mahkemeleri(sf.88),çevre ve diğer mevzuatın yatırımcı için caydırıcı nitelik taşıdığını belirterek kolaylaştırıcı düzenlemeler önermektedir(sf.125).

Kısaca şu özet değerlendirmeyi yapmak mümkündür. Evet Türkiye'nin bir madencilik politikası var.

Ama bu politika yatırımcı için her türlü kolaylığı sağlayıcı, madenlerimizin ulus aşırı sermayenin talanına açılmasına yönelik, kamu yararı gözetmeden uzak, halka rağmen sermaye yanlısı bir tercih üzerinden yapılan bir politika.

MADENCİLİK SEKTÖRÜNDE TOPLUMSAL PAYLAŞIMA YÖNELİK ÖNERİLERİMİZ

Yeni liberal anlayışa uygun olarak oluşturulan madencilik alanının liberasyonunu sağlayan tüm politikalar terk edilmelidir.

5177 Sayılı yürürlükteki Maden Kanunu yukarıdaki olumsuzluklar nedeniyle yeniden ele alınmalı,değiştirilmelidir.

Öncelikle madenlerin hammadde olarak dış satımının desteklenmesi ve özendirilmesinden (teşvikinden) vazgeçilmesi gerekir.

Buna karşı, maden ve endüstriyel hammaddelerin ülke içinde işlenmesi alabildiğine özendirilmelidir.

Ülke endüstrisinin gereksindiği girdiler düzenli biçimde izlenmeli, geleceğe yönelik duyarlı kestirimler yapılmalı ve kritik kaynaklar için maden aramaları her türlü etkin araçla desteklenip özendirilmelidir.

Maden ve endüstriyel hammadde yataklarının talan edilmeden, önemli bölümü yeraltında bir daha kazanılamayacak şekilde terk edilmeden işletilmesi için kayıt ve kurallar konulmalı, düzenli denetimler yapılmalıdır.

Madencilik sektöründe kullanılan makine, donanım ve gerecin ülke içinde üretilmesine yönelik endüstrilere yatırımlar özendirilmelidir.

Maden işletmelerinin kendi iç fizibilitelerinin yanında, çevre ve öteki doğal sermayeye etkilerini de göz önüne alan yarar/zarar değerlendirmesi yaptırılıp kesin işletme kararları buna göre verilmelidir.

Bütün bunların gerektirdiği bilimsel ve teknoloji

bilgisinin üretilmesi, temel araştırmaların yapılması ve üst düzeyde stratejik hedeflerin seçilmesi için donanımlı ve özerk bir "Doğal Kaynaklar Enstitüsü" gerekli görülmektedir. Gündemdeki Bor Araştırma Enstitüsü de böyle bir çatı altında yer alabilir. Madencilik sektöründe artık bugünkü durumuyla ona bel bağlamak olanaksız da olsa, MTA'nın; bir Genel Müdürlük olarak değil bir Enstitü olarak önemli bir yeri olmalıdır. Bu Enstitü yapısı yeniden yapılanan MTA olmalıdır. MTA, maden aramaları ve teknoloji geliştirmede bir kurum olarak varlığını etkin biçimde sürdürmelidir.

Dünyada ve ülkemizde, doğal kaynaklara ilişkin bilimsel, teknik ve ekonomik verilerin derlenip işlendiği; pazar ve fiyat hareketlerinin izlendiği; yeni teknolojiler ve araştırmalara ilişkin haber ve bilgilerin kovuşturulduğu; bunların elektronik ve basılı ortamlarda yayıldığı; ve ülke çıkarına politikaların tartışılacağı ortamların örgütlendiği bir "Doğal Kaynaklar Akademisi" kurulmalıdır. Bu akademi yer altı zenginliklerimizin envanterini, bu doğal kaynaklarının muhasebesini, ülkenin doğal sermayesinin artış ya da eksilişini ve doğal kaynaklar ekonomisine ilişkin benzeri konularda görevler yüklenmeli, araştırmalar ve değerlendirmeler yaptırılmalıdır.

Madencilik alanında kurulu ve çalışan kamu kurum ve kuruluşları yeniden yapılandırılmalı, islah edilmeli, bunların üzerindeki siyasal etkiler engellenmeli, teknolojileri yenilenmeli, yeni yatırımlar yapmalarının önü açılmalıdır. Önerilen bu kurumların özerkliğinin yalnızca siyasal erke karşı değil; bir o kadar da, çok uluslu madencilik şirketlerinin çıkarlarına karşı da sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Endüstrinin gereksiniminin karşılanmadığı ya da tükenme sürecine girmiş maden ya da endüstriyel hammadde kaynaklarının aranması her türlü yolla özendirilmeli ve ruhsat haklarının bu çalışmalarını aksatma ve tavsatma yönünde kullanılmasına karşı önlemler alınmalıdır.

Ek istihdam ve katma değer yaratan yerel, küçük ölçekli, el emeği (artizanal) madenciliğin korunması ve geliştirilmesi için yasal, ekonomik ve eğitimsel önlemler alınmalı, bu madencilerin örgütlenmesi özendirilmeli ve bu yoldaki girişimler desteklenmelidir.

Madencilik sektöründe iş güvenliği, işçi sağlığı ve çevre sağlığı ile ilgili köklü önlemler alınıp ödünsüz uygulanmalıdır.